EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 14.4.2023.
COM(2023) 194 final

2023/0095 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES LĒMUMS,

ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Priekšlikuma nolūks ir grozīt Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu[1] ("lēmums"), kura ietvaros Eiropas Savienība atbalsta, koordinē un papildina dalībvalstu[2] darbības civilās aizsardzības jomā, lai Savienībā un ārpus tās novērstu dabas un cilvēku izraisītas katastrofas, sagatavotos tām un reaģētu uz tām.

Ierosinātās izmaiņas vienīgais mērķis ir nodrošināt, ka Savienība var turpināt sniegt ārkārtas atbalstu dalībvalstīm cīņā pret dabas ugunsgrēkiem, izmantojot spējas, kas attīstītas "*rescEU* pārejas posma" ietvaros, līdz būs pieejama pastāvīgā Eiropas meža ugunsgrēku dzēšanas gaisa flote. Konkrētāk, šajā priekšlikumā ierosināts pagarināt 35. pantā minētā pārejas laikposma beigas no 2025. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim. Šis datums ir saskaņots ar pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas (DFS) beigām.

Ņemot vērā pieaugošo temperatūru un ilgstošos sausuma periodus, Savienībā palielinās dabas ugunsgrēku risks un dabas ugunsgrēki kļūst arvien biežāki un intensīvāki. 2022. gada dabas ugunsgrēku sezona Savienībā pārsniedza rekordus. Kopējais tādu dabas ugunsgrēku skaits Savienībā, kas pārsniedza 30 hektārus, bija 2707. Izdega 786 316 hektāri zemes (vairāk nekā trīs Luksemburgas teritorijas platības apmērā). Šis apmērs ir ievērojami palielinājies salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (416 413 hektāri). Turklāt dati par 2022. gadu liecina par vairāk nekā 250 % pieaugumu salīdzinājumā ar vidējo izdegušo zemes platību, kopš 2006. gadā tika sākta reģistrācija Savienības līmenī. Dabas ugunsgrēki ir kļuvuši par nopietnu Eiropas mēroga problēmu, kas skar ne tikai Vidusjūras reģionu, bet arī tādas valstis kā Čehija, Vācija un Slovēnija, par ko liecina Savienības civilās aizsardzības mehānisma nesenā aktivizēšana. Vērā ņemams piemērs ir tas, ka 2018. gadā Zviedrija piedzīvoja lielus dabas ugunsgrēkus. 2022. gadā 20 dalībvalstis reģistrēja vairāk izdegušu platību nekā to vidējais rādītājs iepriekšējos gados.

Kā liecina pēdējo gadu dabas ugunsgrēku sezonas, ar dabas ugunsgrēkiem saistītie vides, klimatiskie, ekonomiskie un sociālie zaudējumi ir milzīgi. Tikai 2022. gadā vien dabas ugunsgrēku dēļ aplēstie ekonomiskie zaudējumi sasniedza vairāk nekā 2 miljardus EUR un CO_2 emisijas sasniedza vairāk nekā 25 miljonus tonnu. Aptuveni 35 % no izdegušajām teritorijām 2022. gadā ir iekļautas *Natura 2000* teritorijās[3].

Paredzams, ka klimata pārmaiņu ietekmes dēļ šī satraucošā dabas ugunsgrēku paātrināšanās visā Eiropā turpināsies arī turpmākajos gados. Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena 2022. gada septembra runā par stāvokli Savienībā pievērsās šai problēmai, sakot: "*Taču, šiem notikumiem kļūstot biežākiem un intensīvākiem, Eiropai būs jāpilnveido savas spējas reaģēt.*

---

1 OV L 347, 20.12.2013., 924.–947. lpp.

2 Ņemot vērā Lēmuma Nr. 1313/2013/ES 28. panta 1.a punktu, atsauce uz dalībvalstīm ietver iesaistītās valstis, kā definēts Lēmuma Nr. 1313/2013/ES 4. panta 12. punktā.

3 *Natura 2000* ir retu un apdraudētu sugu vairošanās un galveno atpūtas vietu un dažu retu dabisko dzīvotņu veidu, kas ir aizsargātas visās 27 ES valstīs gan uz sauszemes, gan jūrā, tīkls. Tīkla mērķis ir ilgtermiņā saglabāt Eiropas visvērtīgākās un apdraudētākās sugas un dzīvotnes, kas uzskaitītas gan Putnu direktīvā (Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību), gan Dzīvotņu direktīvā (Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību).

Tāpēc šodien es paziņoju, ka mēs nākamā gada gaitā divkārt palielināsim ugunsgrēku dzēšanas spējas."

Ar lēmuma grozījumu 2019. gadā[4] *rescEU* tika izveidots kā Eiropas spēju rezerve, lai sniegtu palīdzību smagās situācijās, kad vispārējās esošās spējas valsts līmenī un spējas, ko dalībvalstis iepriekš apņēmušās iekļaut Eiropas civilās aizsardzības rezervē, nespēj nodrošināt efektīvu reaģēšanu uz dažādu veidu katastrofām vai nav pietiekamas. Šādas spējas ir attīstītas, jo īpaši meža ugunsgrēku dzēšanā no gaisa, lai papildinātu valstu spējas[5]. Lai gan dažas no šīm spējām ir viegli pieejamas tirgū un tās var iegādāties salīdzinoši ātri, spēju pieejamība meža ugunsgrēku dzēšanai no gaisa prasa vairāk laika. Lai nodrošinātu netraucētu pāreju uz *rescEU* pilnīgu īstenošanu, Komisija uz sākotnēju piecu gadu pārejas periodu tika pilnvarota piešķirt finansējumu, lai nodrošinātu attiecīgo valstu spēju ātru pieejamību. Tika arī precizēts, ka Komisijai un dalībvalstīm jau 2019. gada vasarā būtu jācenšas iegūt papildu spējas, to skaitā ugunsdzēsības helikopterus, lai labāk un efektīvāk reaģētu uz dabas ugunsgrēku risku[6]. Tolaik, pamatojoties uz 2018. gada 9. jūlija tirgus pētījumu par pašlaik pieejamajiem līdzekļiem meža ugunsgrēku dzēšanai no gaisa[7], tika lēsts, ka pietiks ar pieciem gadiem, jo īpaši specializēto gaisa kuģu kārtējai pieejamībai tirgū, kas ļaus izveidot pastāvīgu floti. Tāpēc lēmuma 35. pantā minētā pārejas noteikuma piemērošanai tika noteikts beigu datums — 2025. gada 1. janvāris. Tomēr nesenās tirgus norises un, konkrētāk, tas, ka tirgū nav nepieciešamo specializēto gaisa kuģu, liecina, ka amfībijas tipa gaisa kuģu izstrādei meža ugunsgrēku dzēšanai no gaisa ir vajadzīgs ilgāks laikposms (kas pārsniedz 2024. gadu). Sarunas ar šādu specializētu gaisa kuģu ražotāju ir pēdējā posmā; paredzams, ka saskaņā ar jaunākajām garantijām, ko sniedzis ražotājs, šādu pirmo lidmašīnu piegāde par saskaņotām izmaksām sāksies 2026. gadā. Tādējādi 35. pantā noteiktais beigu datums ir vēlreiz jāpagarina līdz pašreizējās DFS beigām, proti, līdz 2027. gada 31. decembrim. Šis laikposms aptvertu visu *UCPM* DFS finansējumu saskaņā ar 19. panta 1.a punktu.

Šis priekšlikums ir paredzēts, lai nodrošinātu attiecīgo valsts spēju ātru pieejamību pēc 2024. gada dabas ugunsgrēku sezonas, kad beigsies pašreizējā pārejas noteikuma piemērošanas termiņš. Līgumi spēju izvietošanai meža ugunsgrēku dzēšanai no gaisa būs jāsagatavo savlaicīgi, proti, 2024. gadā. Tāpēc lēmums ir jāgroza pašreizējā sasaukuma laikā, lai sagatavošanos varētu sākt 2024. gadā. Tāpēc abiem likumdevējiem ir steidzami jāvienojas par šo mērķtiecīgo priekšlikumu.

- **Saskanība ar pašreizējiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Šis priekšlikums attiecas tikai uz lēmuma 35. pantā minētā laikposma pagarināšanu un citādi neietekmē minētā noteikuma būtību. Tāpēc priekšlikums joprojām pilnībā atbilst šajā jomā spēkā esošajiem politikas noteikumiem.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Šā priekšlikuma mērķi pašlaik nevar sasniegt ne ar vienu leģislatīvu aktu citos Savienības politikas virzienos. Tāpēc nav pārklāšanās ar citām darbībām politikas jomā. Tomēr uzmanība

---

4 Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2019/420 (2019. gada 13. marts), ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu (OV L 77I, 20.3.2019., 1. lpp.).

5 Citas *rescEU* jomas cita starpā ietver ķīmiskus, bioloģiskus, radioloģiskus incidentus un kodolincidentus, neatliekamo medicīnisko palīdzību, kā arī transportu un loģistiku un ārkārtas energoapgādi.

6 34. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā (ES) 2019/420 (2019. gada 13. marts), ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu (OV L 77, 20.3.2019., 1. lpp.).

7 PĒTĪJUMS PAR PAŠLAIK PIEEJAMAJIEM LĪDZEKĻIEM MEŽA UGUNSGRĒKU DZĒŠANAI NO GAISA, LĪGUMS ECHO/2018/A1/396_01.

tiek pievērsta tam, lai nodrošinātu ciešu koordināciju, konsekvenci un papildināmību ar darbībām, kuras veic citu Savienības politikas jomu ietvaros. Tas arī rada sinerģiju ar citām politikas jomām, piemēram, pielāgošanos klimata pārmaiņām un instrumentiem katastrofu novēršanas un katastrofu riska mazināšanas jomā, kuru mērķis ir labāk novērst klimata pārmaiņu ietekmi.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

• Juridiskais pamats

Šā priekšlikuma juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 196. pants.

• Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)

Savienībai ir atbalsta kompetence civilās aizsardzības jomā. Dalībvalstis uzņemas galveno atbildību attiecībā uz katastrofu novēršanu, sagatavotību un reaģēšanu uz tām. Viens no iemesliem, kādēļ Savienības civilās aizsardzības mehānisms tika izveidots, ir, ka liela mēroga katastrofas var pārsniegt ikvienas dalībvalsts reaģēšanas spējas, ja tā rīkotos viena pati. Civilās aizsardzības mehānisma pamatā ir labi koordinētas un ātras savstarpējas palīdzības sniegšana dalībvalstu starpā. Dalībvalstis, darbojoties atsevišķi, nevar pietiekami labi īstenot priekšlikuma mērķi. Tas ir īpaši svarīgi gadījumos, kad tās saskaras ar vienu vai vairākām katastrofām ar plaša mēroga sekām, kas pārsniedz dalībvalstu spējas un var traucēt sniegt savstarpēju palīdzību. Tādējādi Savienības rīcība šajā jomā ietver tādu situāciju pārvaldību, kurām piemīt izteikti pārrobežu un vairāku iesaistīto valstu/reģionāli komponenti, kam nepieciešama vispārēja koordinācija un saskaņota rīcība, kas pārsniedz valstu līmeni. Tas ietver tādu spēju nodrošināšanu kā specializēti gaisa kuģi, kas var samazināt dabas ugunsgrēku sekas. Ieguvumi ietver cilvēku upuru skaita, kā arī vides, ekonomikas un materiālo postījumu apmēra samazinājumu.

• Proporcionalitāte

Priekšlikumā paredzēts vienīgi tas, kas nepieciešams mērķa sasniegšanai, un tā pamatā ir pastāvošā politika. Ar priekšlikumu tiek novērsts konkrēts trūkums, kas konstatēts kopš Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmuma (ES) 2019/420, ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/836, ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu, pieņemšanas, un ierosināts mērķtiecīgs risinājums. Administratīvais slogs, kas gulstas uz Savienību un dalībvalstīm, joprojām ir ierobežots, jo pašreizējais priekšlikums to nemaina.

• Juridiskā instrumenta izvēle

Ņemot vērā ierobežoto tvērumu, par piemērotu tiek uzskatīts priekšlikums lēmumam, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu.

3. *EX POST* IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

• *Ex post* izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes

Neattiecas.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Pēc postošajiem dabas ugunsgrēkiem Dienvideiropā un Centrāleiropā 2022. gadā Eiropas Komisija 2022. gada 5. septembrī Briselē sasauca neformālu ministru sanāksmi par to, kā stiprināt sagatavotību dabas ugunsgrēkiem un reaģēšanu uz tiem. Dalībvalstu ministri, valsts sekretāri un civilās aizsardzības ģenerāldirektori apsprieda ātru, koordinētu Eiropas rīcību *UCPM* ietvaros, lai labāk aizsargātu Savienību un tās iedzīvotājus no ugunsgrēkiem 2023. gadā un pēc tam. Tika paustas īpašas bažas par to, ka visās skartajās valstīs trūkst pietiekami daudz ugunsdzēšanas lidmašīnu un helikopteru, kas rada papildu slogu jau izveidotajam Eiropas sezonālajam ugunsdzēšanas gaisa kuģu drošības tīklam, ko līdzfinansē Komisija un kas paredzēts, lai pagaidu kārtā novērstu iztrūkumus, līdz no 2026. gada kļūs pieejama pastāvīgā, jaunā Eiropas ugunsdzēšanas gaisa kuģu flote (saukta par *rescEU*, ko veido 14 vidējas un vieglas amfībijas lidmašīnas un deviņi vidēja lieluma helikopteri, kas papildina valstu flotes). Tāpēc tika panākta plaša vienprātība par to, ka, sākot ar 2023. gada vasaru, tiks paplašināts esošais sezonālais Eiropas ugunsdzēšanas lidmašīnu drošības tīkls, finansējot papildu helikopteru un vieglo gaisa kuģu iekļaušanu svarīgākajās Eiropas teritorijās. Šī pieeja tika apspriesta arī Civilās aizsardzības ģenerāldirektoru 49. neformālajā sanāksmē Prāgā 2022. gada oktobrī un tehniskā līmenī ar dalībvalstīm.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Sagatavojot šo priekšlikumu, Komisija ir balstījusies uz ārējiem ekspertiem dabas ugunsgrēku novēršanas, sagatavotības un reaģēšanas jomā. Viena no Komisijas ekspertu grupām "Ekspertu grupa ārkārtas situācijās gūtās pieredzes jautājumos" tikās 2023. gada 10. un 11. janvārī[8]. Viens no šis sanāksmes galvenajiem iznākumiem bija vienprātība par to, ka 2022. gada dabas ugunsgrēku sezona bija viena no vissarežģītākajām Eiropas vēsturē un ka visā Eiropā acīmredzami trūkst aviācijas līdzekļu, lai pievērstos aizvien pieaugošajam vienlaicīgu ugunsgrēku skaitam. Ārkārtas reaģēšanas koordinācijas centra veiktā iztrūkumu analīze liecina, ka periodos, kad dalībvalstis ir iesniegušas atklātus palīdzības lūgumus, ik dienas vidējais iztrūkums ir četri gaisa kuģi, bet dažās aktīvā dabas ugunsgrēku perioda dienās tas sasniedz maksimumu – 10 gaisa kuģus. Eksperti atzina, ka ir nepārprotami nepieciešams vairāk līdzekļu gan valstu, gan Savienības līmenī.

- **Ietekmes novērtējums**

Priekšlikuma tehniskā rakstura un steidzamības dēļ ietekmes novērtējums nav veikts. Tomēr priekšlikumā ir ņemtas vērā 2022. gada dabas ugunsgrēku sezonas laikā gūtās atziņas, kas apzinātas ciešā sadarbībā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām gan valstu, gan Savienības līmenī (ieinteresētās personas piekrita pagarināt noteikuma piemērošanu). Tas ir palīdzējis novērtēt ierosinātās politikas ietekmi, kas paildzinās pašreizējo praksi.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Neattiecas.

- **Pamattiesības**

Neattiecas.

[8] Komisijas ekspertu grupu un līdzīgu struktūru reģistrs (*europa.eu*).

4. IETEKME UZ BUDŽETU

No 2023. gada *rescEU* pārejas flotes mērķis ir kopumā 22 lidmašīnas un 4 helikopteri. Ir obligāti jāsaglabā šis flotes spēju līmenis līdz pašreizējās DFS beigām (t. i., līdz 2027. gada 31. decembrim). Ņemot vērā kopējās investīcijas, kas veiktas meža ugunsgrēku dzēšanas gaisa flotē, aplēsto ietekmi uz budžetu var segt no pašreizējā *UCPM* finansējuma.

5. CITI ELEMENTI

- **Īstenošanas plāni un uzraudzīšanas, izvērtēšanas un ziņošanas kārtība**

Lēmuma 34. pantā ir noteikts, ka darbības, par kurām tiek saņemta finansiāla palīdzība, regulāri uzrauga, lai sekotu to īstenošanai. Komisijai jāizvērtē lēmuma piemērošana un jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei starpposma un *ex post* novērtējuma ziņojumi, kā arī paziņojums par lēmuma efektivitāti, izmaksu lietderību un turpmāku īstenošanu. Šādu novērtējumu pamatā vajadzētu būt lēmuma 3. pantā uzskaitītajiem rādītājiem. Patlaban notiek izvērtēšana, un paredzams, ka tā tiks pabeigta līdz 2023. gada decembrim saskaņā ar lēmuma 34. panta 3. punktu.

- **Skaidrojošie dokumenti (direktīvām)**

Neattiecas.

- **Detalizēts konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums**

Šajā likumdošanas iniciatīvā ierosināts lēmuma 35. pantā minētā laikposma beigu datumu pagarināt līdz 2027. gada 31. decembrim.

2023/0095 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES LĒMUMS,

ar ko groza Lēmumu Nr. 1313/2013/ES par Savienības civilās aizsardzības mehānismu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 196. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu[9],

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu[10],

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,

tā kā:

(1) Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā Nr. 1313/2013/ES[11] ir noteikts *rescEU* tiesiskais regulējums. *rescEU* mērķis ir sniegt palīdzību smagās situācijās, kad vispārējās esošās spējas valsts līmenī un spējas, ko dalībvalstis apņēmušās iekļaut Eiropas civilās aizsardzības rezervē, nespēj nodrošināt efektīvu reaģēšanu.

(2) Ņemot vērā pieaugošo temperatūru un ilgstošos sausuma periodus, Eiropas Savienībā palielinās dabas ugunsgrēku risks un dabas ugunsgrēki kļūst arvien biežāki un intensīvāki. Specializēto reaģēšanas spēju, t. sk. amfībijas tipa spēju meža ugunsgrēku dzēšanai no gaisa, ierobežotā pieejamība joprojām ir būtisks trūkums un ir Savienības galvenā operatīvā problēma, saskaroties ar vienlaicīgiem dabas ugunsgrēkiem.

(3) Ņemot vērā nepieciešamo elastību, ko nodrošina Lēmuma Nr. 1313/2013/ES 35. pantā paredzētais laikposms, ir ļoti svarīgi pagarināt beigu datumu "2025. gada 1. janvārim" līdz "2027. gada 31. decembrim", lai nodrošinātu, ka Savienība var iegūt papildu *rescEU* aviācijas spējas saskaņā ar Savienības civilās aizsardzības mehānismu, kamēr tiek pakāpeniski izveidota pastāvīgā Eiropas meža ugunsgrēku dzēšanas gaisa flote.

(4) Tāpēc būtu attiecīgi jāgroza Lēmums Nr. 1313/2013/ES,

IR PIEŅĒMUŠI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Grozījums

[9] OV C..., ..., ... lpp.

[10] OV C..., ..., ... lpp.

[11] Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1313/2013/ES (2013. gada 17. decembris) par Savienības civilās aizsardzības mehānismu (OV L 347, 20.12.2013., 924. lpp.).

Lēmumu Nr. 1313/2013/ES groza šādi:

1) lēmuma 35. panta pirmajā daļā datumu "2025. gada 1. janvārim" aizstāj ar "2027. gada 31. decembrim".

2. pants

Stāšanās spēkā

Šis lēmums stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

3. pants

Adresāti

Šis lēmums ir adresēts dalībvalstīm.

Briselē,

Eiropas Parlamenta vārdā —	*Padomes vārdā —*
priekšsēdētāja	*priekšsēdētājs*